

แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักสามัคคีธรรมของชุมชนบางลำพู

แขวงชนะสงคราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

The Living according to Samakkhi Dhamma of Banglamphu Community,

Chanasongkram Sub-district, Phranakhon District, Bangkok

แม่ชีบุญช่วย ศรีเปรม¹ และ แม่ชีจำเรียง กำเหนิดโทน²
Boonchuay Sriprem¹ and Jumrieng Kamnerdthon²

Received September 9, 2021 & Revised September 28, 2021 & Accepted November 17, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักสามัคคีธรรมในพระพุทธศาสนาและศาสนาอิสลาม ของชุมชนบางลำพู 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จจากแรงจูงใจในการนำหลักสามัคคีธรรมมาใช้ในสังคมของชุมชนบางลำพู 3) เพื่อศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้หลักสามัคคีธรรมในการสร้างความสำคัญและคุณประโยชน์ให้กับสังคมไทยในปัจจุบันของชุมชนบางลำพู โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากชุมชนบางลำพู จำนวน 20 รูป/คน สรุปเอกสารวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินชีวิตตามหลักสามัคคีธรรมในพระพุทธศาสนาและศาสนาอิสลามของชุมชนบางลำพู คือ การสร้างความสมานฉันท์ในชุมชนคือการนำหลักศีล พรหมวิหาร มาใช้ในการดำเนินชีวิต 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จจากแรงจูงใจในการนำหลักสามัคคีธรรมมาใช้ในสังคมของชุมชนบางลำพู คือ สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 คนไทยมุสลิมมีหลักปฏิบัติ 5 ศรัทธา 6 3) วิธีการประยุกต์หลักสามัคคีธรรมนำมาใช้ในการสร้างความสำคัญและคุณประโยชน์กับสังคมไทยในปัจจุบันของชุมชนบางลำพู ประชาชนบางลำพู ให้ความร่วมมือในการสร้างคุณประโยชน์ให้กับชุมชน โดยนำหลักสุจริต 3 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ศีล 5 สาราณียธรรม 6 อปริหานิยธรรม 7 ประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ความเจริญและความผาสุกให้แก่สังคมและชุมชน

คำสำคัญ : 1. ศาสนาพุทธ, 2. ศาสนาอิสลาม, 3. สามัคคีธรรม, 4. ชุมชนบางลำพู

Abstract

This research aims to 1) To study life according to the principles of unity in Buddhism and Islam of Banglamphu community 2) to analyze the success factors from the motivation in applying the principle of unity in Banglamphu community 3) to study how to apply the principle of unity to create importance and benefits to Thai society in at present. The

¹คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University

²คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

²Faculty of Humanities, Mahamakut Buddhist University

Email : boonchuay133@gmail.com

qualitative research methodology of Banglamphu community was used to collect data from in-depth interviews from Banglamphu community of 20 persons. Summarizing a document is a content analysis. The results of the research found that 1) living in harmony with Buddhism and Islam of Banglamphu community is reconciliation in the community and the application of the principles of Brahmavihara in their lives. 2) The success factor from the motivation for applying the principle of unity in the society of Banglamphu community is four Sangahavattus, four Iddhipadas, Thai Muslims have principles of six Faiths and five Practices. 3) Applied methods of solidarity principles used to create importance and benefits to Thai society of Banglamphu community. They cooperate in creating benefits for the community by applying the principles of three Sucaritas, four Sangahavattus, four Brahmaviharas, four Iddhipadas, five Silas, six Saraniyadhammas, seven Aparihaniyadhammas, and apply them to create prosperity and well-being for society and community.

Keywords : 1. Buddhism, 2. Islam, 3. Samakkhi Dhamma, 4. Banglamphu Community

1. บทนำ

กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสัตว์สังคมมีหลายประเภทด้วยกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ชุมชน เมืององค์กร พรรค สมาคม เป็นต้น ซึ่งความหมายของคำว่า สังคมกับชุมชนนั้น มีความแตกต่างกันคือ สังคม (Society) หมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน ส่วนคำว่า ชุมชน (Community) มีความหมาย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) คนกลุ่มย่อยที่มีลักษณะหลายประการเหมือนกับสังคมแต่มีขนาดเล็กกว่าและมีความสนใจที่จะประสานงานกันในวงแคบ 2) เขตพื้นที่ระดับของความคุ้นเคยและการติดต่อกันระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสังสรรค์ใกล้ชิดกว่า และมีความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งมากกว่า อาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเป็นเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดเดิมของชาติหรือศาสนา 3) ความรู้สึกและทัศนคติทั้งหมดที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้รวมเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน การรวมตัวกันของสังคมและที่อยู่อาศัยขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่ม โดยใช้คำเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น ละแวกบ้าน หมู่บ้าน เมือง นคร และมหานคร จะเห็นได้ว่าสังคมกับชุมชนมีความแตกต่างกันในด้านขนาดของกลุ่มคนมากกว่าด้านอื่น ๆ แต่บางครั้งมีการใช้คำว่า ชุมชนนำหน้าชื่อของกลุ่มคนเพื่อบ่งบอกถึงคุณลักษณะต่าง ๆ คือ การบ่งบอกกลุ่มพื้นที่ เช่น ชุมชนหนองมน บอกลึงเชื้อชาติ เช่น ชุมชนจีน บอกศาสนา เช่น ชุมชนมุสลิม บอกอาชีพ เช่น ชุมชนชาวประมง เป็นต้น ส่วนกลุ่มคนขนาดใหญ่ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ โดยทั่วไปมักใช้คำว่า สังคม นำหน้า เช่น สังคมไทย สังคมชนบท สังคมเมือง เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal) ซึ่งรวมกันอยู่เป็นหมู่เป็นพวก มากบ้างน้อยบ้างเริ่มตั้งแต่สังคมเล็กๆ ภายในครอบครัวหนึ่งๆแล้วขยายวงกว้างออกไปเป็นสังคมหมู่บ้าน สังคมตำบล ตลอดจนสังคมประเทศชาติ การรวมพลังกายและการระดมความคิดที่เริ่มสร้างสรรค์ในกิจการงานต่าง ๆ การช่วยกันปกป้องคุ้มครองรักษามิให้ภัยอันตรายต่าง ๆ เกิดขึ้น เป็นหน้าที่ของคนในชุมชน หากคนในชุมชนประสบกับภัยพิบัติอุปสรรค ภัยอันตรายอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ต้องช่วยกันคิดหาอุบายวิธีแก้ไขภัยอันตรายนั้น ๆ ให้สูญสิ้นไปด้วยสติปัญญาความรู้ความสามารถที่มนุษย์แต่ละคนพึงกระทำ ภายใต้กรอบแห่งระเบียบ กฎกติกา ข้อบังคับและกฎหมายของสังคมนั้น ๆ ที่ตกลงร่วมกันเป็นกติกาทางสังคม แม้กฎหมายก็เช่นเดียวกัน

ต้องอาศัยคนไทยทุกคนไม่ว่าจะมีศ ตำแหน่ง หน้าที่การงานอะไรก็ตามทุกคนต้องให้ความร่วมมือ ร่วมใจกัน มีความสมานฉันท์ รักใคร่ สามัคคีปรองดองกันเป็นพื้นฐาน การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมและดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอดได้นั้น จะต้องมีความรัก สัมผัสความสามัคคี และจะต้องมีปฏิสัมพันธ์อันดี มีความเห็นใจ ห่วงใย กัน ซึ่งในบางครั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์มิได้ด าเนินไปอย่างราบรื่นหรือเป็นระเบียบแบบแผน เนื่องมาจาก ความแตกต่างกันระหว่างฐานะความเป็นอยู่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการศึกษาและด้านพื้นฐานทางความคิด

ดังนั้น จึงต้องมีระเบียบแบบแผนอันดีงามเพื่อเชื่อมโยงความสามัคคีให้พร้อมเพรียงกันของมวลมนุษย กกล่าวได้ว่าหลักธรรมคำสอนทางศาสนาเรื่องสามัคคีธรรมเป็นคุณธรรมประการหนึ่ง ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว จิตใจของประชาชนเป็นอันมาก ก่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขและความราบรื่นในสังคม ประเทศชาติ หาก ชุมชนไร้ความสามัคคี ขาดคุณธรรมที่จะยึดเหนี่ยวจิตใจของตนแล้ว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ย่อมพินาศสูญ สิ้นไปด้วยเหตุแห่งการขัดแย้ง คอรัปชั่น ฆ่าทำลายล้างครอบครัวแตกแยก ทำผิดกฎหมาย ดังที่เป็นข่าวเกิดขึ้น ในปัจจุบัน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า “การศึกษาหลักสามัคคีธรรมของชุมชนบางลำพู เขต พระนคร กรุงเทพมหานคร” เป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่งเพื่อปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมแม้ จะต่างศาสนา กัน ได้เห็นคุณค่าและตระหนักถึงความสามัคคีเพื่อเป็นแบบอย่างในการวางรากฐานชีวิตที่ดีใน ชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักสามัคคีธรรมในศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม ของชุมชน บางลำพู แขวงชนะสงคราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จจากแรงจูงใจในการนำหลักสามัคคีธรรมมาใช้ในสังคมของ ชุมชนบางลำพู แขวงชนะสงคราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

2.3 เพื่อศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้สามัคคีธรรมนำมาใช้ในการสร้างสำคัญและคุณประโยชน์กับ สังคมไทย

3. ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัยในลักษณะการวิจัยแบบผสม (Mixed Research Method) โดยกำหนดให้การวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นวิธีการวิจัยหลัก คือ ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่เกี่ยวกับการสร้าง ความสามัคคี จากพระไตรปิฎก หนังสือ บทความ งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และแบบการสัมภาษณ์เชิง ลึก (Indepth Interview) ของชาวพุทธและชาวมุสลิมในชุมชนบางลำพู มาประกอบการวิจัยเชิงคุณภาพให้ม ีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในชุมชนย่านบางลำพูทั้งหมด จำนวน 400 คน (สัมภาษณ์จากผู้นำ ชุมชน)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกลุ่ม ตัวอย่างที่เป็นชาวพุทธและมุสลิมแบบเจาะจง จำนวน 20 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) 15 คน รายการกลุ่ม 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้เอกสาร และแบบ สัมภาษณ์เชิงลึกโดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน การ

วิเคราะห์และนำเสนอผล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

4. ผลการวิจัย

1. การดำเนินชีวิตตามหลักสามัคคีธรรมในพระพุทธศาสนาและศาสนาอิสลามของชุมชนบางลำพู แขวงชนะสงคราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พบว่า ชุมชนชาวพุทธและชาวมุสลิมมีการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาของตนเอง คือ คนไทยพุทธในชุมชนส่วนใหญ่มีการรักษาศีล 5 ตักบาตร ทำบุญ ไหว้พระ เวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ส่วนคนไทยมุสลิมถือศีลอดทำพิธีฮัจญ์ที่มัสยิด และยังมีคนไทยเชื้อสายจีนมีประเพณีทำบุญถือศีลกินเจ ไหว้เจ้า ไปศาลเจ้า สวดมนต์จีน ตามประเพณีของคนจีน ทุกคนต้องการความสงบ ไม่กระทบกระทั่งทำร้ายกัน มีศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรมตามศาสนาของตน โดยประธานหัวหน้าชุมชนบางลำพู กล่าวว่า ตัวผมเองนับถือพระพุทธศาสนา เป็นหัวหน้าชุมชนชาวมุสลิม บางลำพู มา 11 ปีแล้ว อยู่ร่วมกันได้ด้วยการช่วยเหลือกัน ไม่มีปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ ขอให้มีความขยัน มีความซื่อสัตย์สุจริต คนไทยพุทธประกอบอาชีพค้าขาย คนไทยมุสลิมก็ประกอบอาชีพค้าขาย ขายอาหาร ทำกับข้าวขาย ทำขนมขายในตรอก และหน้าตลาดบางลำพู อยู่ร่วมกันช่วยเหลือกัน ตัวผมเองอยากให้คนไทยมุสลิมเป็นประธานชุมชนบ้าง คือ เปลี่ยนกันเป็น ผู้นำชุมชน แต่เพื่อนคนไทยมุสลิมไม่ยอมเป็นผู้นำ ขอให้ผมซึ่งเป็นคนไทยพุทธเป็นผู้นำชุมชนต่อไป ผมมีอาชีพค้าขาย ขายอาหารที่หน้าตลาดบางลำพูทุกวัน เป็นเล่นที่บางลำพู มีปลาทุ้มเค็ม ปลาตะเพียนต้มเค็ม แกงไตปลา ข้าวเหนียวไก่ทอด และกับข้าวหลายอย่าง

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จจากแรงจูงใจในการนำหลักสามัคคีธรรมมาใช้ในสังคมของชุมชนบางลำพู แขวงชนะสงคราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พบว่า ต้องปลูกฝังจิตสำนึกประชาชนโดยใช้หลักธรรมที่เสริมสร้างความสามัคคีของหมู่คณะ คือ สังคหวัตถุธรรม 4 ประการ

- 1) ทาน คือ การให้ปันของแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจและศิลปวิทยา
- 2) ปิยวาจา คือ พูดจาปราศรัยด้วยถ้อยคำอ่อนหวานไพเราะเป็นที่เจริญใจ มีวาจาที่นิมนต์ไพเราะอ่อนหวาน เป็นคุณ ทำให้เกิดความพอใจแก่ผู้ได้ยินได้ฟัง
- 3) อัตถจริยา คือ การประพฤติสิ่งที่ประโยชน์แก่กันและกัน ช่วยเหลือกันด้วยกำลังกาย กำลังความคิด และกำลังทรัพย์ เป็นต้น

4) สมานัตตตา คือ ความเป็นผู้วางตนเหมาะสม ประพฤติปฏิบัติตามที่ควรจะเป็น วางกิริยาอัธยาศัยให้เหมาะสมกับฐานะหรือตำแหน่งหน้าที่ การเสริมสร้างความสามัคคี มีแต่ได้ไม่มีเสียหาย ขอให้ปรารถนาดีต่อกันอย่างจริงใจ และปฏิบัติตามธรรม 4 ประการข้างต้น ความสามัคคีย่อมจะเกิดขึ้น เมื่อเกิดความสามัคคีขึ้นแล้ว การงานทุกอย่างแม้จะยากสักเพียงใด ก็กลายเป็นง่าย ชีวิตมีแต่ความราบรื่น แม้จะเกิดอุปสรรคก็สามารถจัดให้หมดสิ้นได้ ดังคำกล่าวที่ว่า "สามัคคี คือ พลัง"

การอยู่ร่วมกันของคนหลายเผ่าพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ ต้องมีข้อปฏิบัติร่วมกัน เต็มใจที่จะปฏิบัติตามทุกฝ่าย ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนบางลำพูเข้มแข็งมี 4 อย่าง คือ 1) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนที่เก่าแก่ เช่น การทำขนมไทยโบราณ ช่วยกันการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ของชุมชน การทำขนมไทยโบราณ ข้าวต้มน้ำวุ้น ภูมิปัญญาศิลปะการแทงหยวก ศิลปะการปักผ้าลวดลายต่าง ๆ การทำชุดละคร ชุดโขน หัตถศิลป์ การทำเครื่องถม การสืบทอดประเพณีสงกรานต์ ส่วนชุมชนมุสลิมมีการทำทอง คำขายทอง ขายโรตีสายจีน คนไทยมุสลิมที่อยู่ในชุมชนบางลำพูมีอาชีพค้าขายเป็นหลัก 3) ปัจจัยด้านความสามัคคี ประชาชนมีความปรองดองเข้าใจกัน มีความซื่อสัตย์ ไม่ขัดแย้ง ไม่แบ่งแยก ช่วยเหลือกัน อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข 4)

ปัจจัยด้านการพัฒนา ชุมชนคนไทยพุทธและคนไทยมุสลิมต่างร่วมกันสร้างความเจริญให้เกิดในชุมชน ดูแลรักษาสถานที่อยู่อาศัย สถานที่สำคัญ ๆ ถนน คลอง สาธารณูปโภคต่าง ๆ ไม่ให้เสียหาย ปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดความสามัคคี คือ ผู้ใดมีภาระหน้าที่อื่นใดอยู่ ก็เร่งกระทำให้สำเร็จลุล่วงไปให้ทันการณ์ทันเวลา โดยเต็มกำลังความรู้ ความสามารถ และโดยบริสุทธิ์ใจ ผลงานของแต่ละคนจักได้ส่งเสริมกันขึ้นเป็นความสำเร็จและความมั่นคงของชุมชนและสังคม

3. เพื่อศึกษาวิธีการประยุกต์หลักสามัคคีธรรมนำมาใช้ในการสร้างความสำคัญและคุณประโยชน์กับสังคมไทยในปัจจุบันของชุมชนบางลำพู แขวงชนะสงคราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนในชุมชนบางลำพูมีพลังในการสร้างความสามัคคี โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เรียกว่า สาราณียธรรมมี 6 ประการ คือ

1) กายกรรม อันประกอบด้วยเมตตา คือ การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา เช่นการให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่เบียดเบียนรังแกทำร้ายผู้อื่น

2) วาจกรรม อันประกอบด้วยเมตตา คือ การมีวาจาที่ดี สุภาพ อ่อนหวาน พุดมีเหตุผล ไม่พุดให้ร้ายผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

3) มโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา คือ ความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นการคิดดีต่อกันไม่คิดอิจฉาริษยาหรือไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาท หากทุกคนคิดแล้วปฏิบัติเหมือนกันความสามัคคีก็จะเกิดขึ้นในสังคม

4) สาธารณโภคี คือ การรู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกันตามโอกาสอันควร เพื่อแสดงความรักความหวังดีของผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน

5) สีสสามัญญตา คือ ความรักใคร่สามัคคี รักษาดีอย่างเคร่งครัดเหมาะสมตามสถานะของตนมีความประพฤติสุจริตปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น

6) ทิฐีสามัญญตา คือ การมีความเห็นร่วมกัน ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบ

หลักธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคีของหมู่ชน คือ อปริหานิยธรรม หมายถึง ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม แต่เป็นธรรมเพื่อความเจริญก้าวหน้า อันเป็นอุปการะมากสำหรับสร้างความสำคัญและคุณประโยชน์ให้แก่ผู้บริหาร หัวหน้าชุมชน และคนในสังคม อปริหานิยธรรมสำหรับคฤหัสถ์ (วัชชีอปริหานิยธรรม) มี 7 ประการ คือ

1. จัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เป็นนิตย์
2. การประชุมต้องให้หมู่คณะพร้อมกัน เลิกประชุมพร้อมกัน และการทำกิจอันสมควรให้พร้อมกัน
3. บัญญัติหรือมีมติในเรื่องใหม่ ต้องไม่ขัดต่อบัญญัติเดิม พร้อมยอมรับและศึกษาในธรรมของชาววัชชีที่ได้บัญญัติไว้แล้ว

4. ให้เคารพนับถือคำพูดของผู้อาวุโส

5. ไม่ล่วงละเมิดสตรีเพศ

6. ให้ความเคารพ สักการะ และบูรณะเจดีย์หรือพุทธสถานที่สร้างไว้

7. ให้การสงเคราะห์และอุปถัมภ์แก่สงฆ์ทั้งหลาย

อปริหานิยธรรมสำหรับภิกษุ (ภิกขุอปริหานิยธรรม) 7 ประการ หลังจากทรงแสดงอปริหานิยธรรม 7 ประการ แก่วัชชีการพราหมณ์แล้ว ต่อมาจึงตรัสเรียกประชุมสงฆ์ทั้งหมดที่อยู่ในกรุงราชคฤห์ พร้อมกับแสดงธรรมปรีหานิยธรรมทั้ง 7 ประการ ดังนี้

1. หมั่นประชุม แลกเปลี่ยนธรรมกันเป็นนิตย์

2. การเข้าประชุมและการเลิกประชุมให้เกิดความพร้อมเพรียงในหมู่คณะ และการทำกิจอันสมควร
3. ไม่พึงบัญญัติในสิ่งที่พระพุทธรเจ้าไม่เคยบัญญัติ และไม่เพิกถอนในสิ่งที่พระพุทธรองค์ได้บัญญัติไว้ รวมถึงข้อบัญญัติใหม่ไม่พึงขัดกับบัญญัติที่พระพุทธรองค์ได้ทรงบัญญัติไว้
4. พึงเชื่อ และเคารพในภิกษุที่อาวุโส
5. พึงละเว้น และไม่ชวนชวายเป็นความอยากทั้งหลาย
6. พึงยินดีในสถานที่พักของตน
7. พึงตั้งความปรารถนาดีในทางธรรมต่อภิกษุหรือสามเณรผู้ที่จะเข้ามาอยู่ด้วย

การพัฒนาชุมชนบางลำพู ทั้งชาวพุทธและมุสลิมได้ปฏิบัติตามหลักอปริหานิยธรรมคือชาวพุทธช่วยกันเสียสละทรัพย์โดยใช้เงินงบประมาณของชาวพุทธครั้งหนึ่ง ชาวมุสลิมก็ใช้เงินงบประมาณของชาวมุสลิมครั้งหนึ่งร่วมกันสร้างความเจริญ ก่อให้เกิดความสุขขึ้นในชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน ช่วยกันดูแลสภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น ตรอกรามบุตรี ตรอกสุเหร่า มัสยิด ที่อยู่อาศัย คลองบางลำพู ให้สะอาด การพัฒนาชุมชนวัดชนะสงคราม วัดเป็นสถานที่ปลูกศรัทธาของพุทธศาสนิกชน เป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ทางวัดได้มีการพัฒนาให้ความสะดวกในการบำเพ็ญบุญกุศลแก่ประชาชนที่มาติดต่อทำบุญในวันสำคัญ เช่น ทำบุญวันเกิด จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา วันสำคัญของชุมชน เช่น วันสงกรานต์ และทางวัดมีการพัฒนาทางด้านการศึกษาของภิกษุ สามเณร โดยจัดให้มีการเรียน การสอนและสอบวิชานักธรรมและวิชาภาษาบาลี การอยู่ร่วมกันของชาวพุทธและชาวมุสลิม ในการดำเนินชีวิตในชุมชนบางลำพูแห่งนี้ มีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของกันและกัน มีความซื่อสัตย์ต่อกัน มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความขยันประกอบอาชีพทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

5. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องนี้ได้ค้นพบข้อเท็จจริง (Fact Finding) ที่มีคุณค่าทางวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จึงนำผลมาอภิปรายผลโดยใช้หลักตรรกวิทยาได้ ดังนี้

การดำเนินชีวิตตามหลักสามัคคีธรรมในพระพุทธศาสนาและศาสนาอิสลามของชุมชนบางลำพู คือ การดำเนินชีวิตตามหลักอปริหานิยธรรม (เสนอ อัศวมโนตา, 2557) คือ หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ เพื่อให้เกิดผลดีทางกาย วาจา และใจของบุคคลโดยผ่านแนวความคิด ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง เป็นการสร้างความรักความสามัคคีในสังคม (พระมหาชาญชัย เกษี, 2551) ที่เป็นเช่นนี้เพราะความสมานฉันท์ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันต่อบุคคลและสังคม (พระครูนิกรสุนทรกิจ (สมพงษ์ นุ่มสกุล), 2553) จะทำให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน มีความพอใจร่วมกัน รู้สึกไว้วางใจต่อกัน มีความปรองดอง เอื้ออาทรต่อกัน ดูแลอนุเคราะห์กันด้วยเมตตาทายกรรม เมตตาจริกรรม เมตตาโมกกรรม ความสมานฉันท์จึงประสานประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ประชาชนในชุมชนมีการรักษาศีล (ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ และวิธาน สุชีวงศ์, 2538) เข้าวัดฟังธรรม บริจาคทาน ร่วมกันทำพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา จึงสอดคล้องกับแนวคิดในโครงการ “ปฐมัตถิโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5” (สมเด็จพระมหาธีรราชมิ่งคลาจารย์, 2558 : 27) ว่า การรักษาศีล 5 ต้องประกอบด้วยเจตนา จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของพระชัยณรงค์ วิทิต (2555) คือ ตั้งใจงดเว้นจากความชั่ว ความทุจริต สิ่งที่ไม่ดีทุกประการ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จากจิตสำนึกว่า เรารักตนเองต้องการความสุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากเพียงใด คนอื่นก็ย่อมมีความรู้สึกเช่นเดียวกัน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จจากแรงจูงใจในการนำหลักสามัคคีธรรมมาใช้ในสังคมของชุมชนบางลำพู คือ สังคหัตถุธรรม 4 ประการ 1) ทาน 2) ปิยวาจา 3) อตถจริยา 4) สมานัตตตา (สมเด็จพระพุฒาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), 2559 : 187) คือ ความเป็นผู้วางตนเหมาะสม การอยู่ร่วมกันของคนไทยพุทธและคนไทยมุสลิม

แม้จะมีเชื้อชาติ ศาสนาต่างกัน ทำตามวัฒนธรรมประเพณีของตน คือคนไทยพุทธทำบุญตักบาตรไหว้พระที่วัด เวียนเทียนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คนไทยมุสลิมถือศีลอดพิธีฮัจญ์ที่มีสยิด คนไทยเชื้อสายจีนประเพณี ทำบุญถือศีลกินเจไหว้เจ้า ไปศาลเจ้าสวตมนต์จีน ถือศีลกินเจเทศกาลกินเจตามประเพณีของคนจีน ไหว้เจ้า และไหว้บรรพบุรุษ เมตตาไม่เบียดเบียนมีความยุติธรรม การพูดจา ประกอบไปด้วยความเมตตาพูดด้วยเหตุผล มีความเห็นตรงกัน ทุกคนต้องการความสงบ ไม่กระทบกระทั่งทำร้ายกันมีศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม มีจารีต ประเพณีสืบต่ออย่างเหมาะสม ปลูกฝังจิตสำนึกประชาชนให้รักถิ่นฐานที่อยู่อาศัย การรักษาสืบต่อวัฒนธรรม ประเพณีสงกรานต์มีการทำบุญ ตักบาตรตอนเช้า สรงน้ำพระตอนบ่าย รดน้ำผู้ใหญ่ และออกมาสาดน้ำกัน อย่างสนุกสนานบริเวณถนนข้าวสาร (กิตติศักดิ์ พานเจริญชัยโรจน์, 2544) ประชาชนในสถานที่ต่าง ๆ ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้ความสนใจมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก (ปราณี กล้าส้ม, 2537) ทั้งนี้สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของพระมหาประเสริฐ จันทสุวณโณ, 2556 : 3) การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรม มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศ นับเป็นสิ่งจำเป็นที่จะพัฒนาคนให้ยืนอยู่บนรากฐานของตนเองซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชุมชนและสังคม อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนในระยะยาว โดยมีแนวทางในการเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีให้กับชุมชน เพื่อพัฒนาและสร้างความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมและการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก พบว่า มีการสนับสนุนให้มีการสืบต่อ วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมให้คงอยู่ต่อไป เช่น อาชีพการทำทอง การทำอาหาร การทำขนม การฝีมือปักผ้าลวดลายต่าง ๆ ลายดอกไม้ลายเทพนม การทำชุดละคร ชุดโขน จึงนับได้ว่าเป็นเสน่ห์บางลำพู (ขวัญจิรา ปานไธสงค์, 2559)

วิธีการประยุกต์หลักสามัคคีธรรมนำมาใช้ในการสร้างความสำคัญและคุณประโยชน์กับสังคมไทยในปัจจุบันของชุมชนบางลำพู ประชาชนบางลำพูให้ความร่วมมือในการรักษาดูแล พื้นที่คู คลอง เมือง ให้สะอาด (ศรีศักดิ์ วลลิโกดม, วลัยลักษณ์ ทรงศิริ, 2558) และทำความเจริญโดยการพัฒนาตลาด ตรอก สุหรั คลอง ถนน วัด โรงเรียน มัสยิด และสถานที่สำคัญต่าง ๆ โดยความสมานฉันท์ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการสร้างคุณประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคม (พิเชฐ สายพันธ์, 2542) โดยหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ความเจริญและความผาสุกให้แก่ชุมชนนั้น คือ สุจริตธรรม 3 (ที.ปา. 11/228/227) สังคหัตถุธรรม 4 (ที.ปา. 11/140/167) พรหมวิหารธรรม 4 (อง.ปญจก. 22/192/252) อิทธิบาทธรรม 4 (ที.ปา. 11/231/233) ศีลธรรม 5 (อง.ปญจก. 22/172/277) สาราณียธรรม 6 (อง.ฉก. 22/282/321) และอปริหานิยธรรม 7 (อง.สตตก. 23/21/21) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์, (2545 : 40) ที่กล่าวว่า หลักความสำเร็จ ควรปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการ เรียกว่า อิทธิบาท มี 4 ข้อ คือ 1. ฉันทะ : รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือ มีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัล หรือผลกำไร 2. วิริยะ : สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) คือ พากเพียรทำ ขยันหมั่นประกอบ หมั่นกระทำให้สำเร็จด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดทิ้ง ก้าวไปข้างหน้า จนกว่าจะสำเร็จ 3. จิตตะ : ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) คือ เอาจิตผูกใจ ตั้งจิต รับผิดชอบในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่าน ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ 4. วิมังสา : ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข) ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลยบกพร่องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

สรุปผล แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักสามัคคีธรรมของชุมชนบางลำพู แขวงชนะสงคราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ชุมชนบางลำพูมีหลักการดำเนินชีวิตของคนไทยพุทธประกอบด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สุจริตธรรม 3 อธิบาตธรรม 4 สังคหัตถุธรรม 4 พรหมวิหารธรรม 4 ศีลธรรม 5 สาราณียธรรม 6 อปริหานิยธรรม 7 ส่วนคนไทยมุสลิมดำเนินชีวิตตามหลักธรรมที่สำคัญของศาสนาอิสลาม ได้แก่ 1. หลักศรัทธา 6 ประการ คือ (1) ศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้า คือ พระอัลลอฮ์แต่เพียงพระองค์เดียว (2) ศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์ว่า มีจริง หมายถึง ทูตสวรรค์หรือทูตทูตของพระเจ้า เป็นคนกลางระหว่างพระเจ้ากับศาสนิก (3) ศรัทธาในคัมภีร์อัลกุรอาน (4) ศรัทธาในบรรดาศาสนทูต 25 ท่าน ท่านแรก คือ นบิอาดัม และท่านสุดท้ายคือ นบีมุฮัมมัด (5) ศรัทธาในวันพิพากษา (6) ศรัทธาในกฎศกาวะ (ลิขิต) ของพระเจ้า 2 ประเภท คือ กฎที่ตายตัว เช่น การถือกำเนิดชาติพันธุ์ รูปร่างหน้าตา ฯลฯ และกฎที่ไม่ตายตัว เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 2. หลักปฏิบัติ 5 ประการ คือ (1) การปฏิญาณตน ยอมรับความเป็นพระเจ้าองค์เดียวของพระอัลลอฮ์และยอมรับในความเป็นศาสนทูตของท่านนบีมุฮัมมัด (2) การละหมาด วันละ 5 ครั้ง (3) การถือศีลอด (4) การบริจาคซะกาต หมายถึง การบริจาคทรัพย์เพื่อขัดเกลาจิตใจ (5) การประกอบพิธีฮัจญ์ หมายถึง การเดินทางไปประกอบศาสนกิจหรือจาริกแสวงบุญ ณ วิหารอัลกะฮ์ และสถานที่ต่าง ๆ ในนครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบียจึงส่งผลให้ประชาชนมุสลิมซึ่งเป็นชาวพุทธและประชาชนในชุมชนบางลำพูมีความสมัครสมานสามัคคี มีเมตตาช่วยเหลือกัน ขยันประกอบสัมมาชีพ ทำทองและค้าขายในย่านบางลำพูเป็นหลัก ทำให้ชุมชนบางลำพูและคนในสังคมไทยมีความเข้มแข็ง และดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน ตามแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนา
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังในการดำเนินชีวิตของชุมชนที่เข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบัน
3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้แก้ปัญหาเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

7. เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในชุมชนตลาดบางลำพู. สัมภาษณ์. วันที่ 27 มิถุนายน 2560.
- กิตติศักดิ์ ปานเจริญชัยโรจน์. (2544). ถนนข้าวสาร. สารนิพนธ์ปริญญาสาขาวิชการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- ขวัญจิรา ปานไธสงค์. (2559). บทความงานเสวนาเสน่ห์บางลำพู ธนารักษ์คู่ชุมชน.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ และวิธาน สุชีวงศ์. (2538). หลักการดำรงชีวิตในสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปราณี กล้าส้ม. (2537). วันวานที่ย่านบางลำพู. เมืองโบราณ. 10(3).
- พระครูนิกรสุนทรกิจ (สมพงษ์ นุ่มสกุล). (2553). การศึกษาวิเคราะห์เรื่องความสามัคคีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระชัยณรงค์ วิฑิต (2555). การประยุกต์หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม. วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ.ปยุตโต). (2548). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ 8.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาชาญชัย เกษ. (2551). การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องความสามัคคี. การศึกษาค้นคว้า
อิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์, รศ.ดร. วัดชนะสงคราม, สัมภาษณ์, วันที่ 28 มิถุนายน 2560.
- พิเชษฐ สายพันธ์. (2542). รายงานโครงการวิจัยชุมชนศึกษาเรื่องจินตภาพบางลำพู. กรุงเทพมหานคร : สถาบัน
ไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2543). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับครบรอบ 200 ปี แห่งราชวงศ์จักรี. พิมพ์
ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ศรีศักดิ์ วลัทธิโถม และวลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2558). พื้นที่ย่านชานพระนครและคลองเมือง. บทความมูลนิธิ
เล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์. 105(มกราคม-มีนาคม).
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่
34. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- สมเด็จพระราชสังฆราชเจ้า. (2558). ปุริมัตถิ์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5. กรุงเทพมหานคร : วัดปากน้ำ.
- สัมฤทธิ์ ปันมณีนวรัตน์. ประธานชุมชนบางลำพู. สัมภาษณ์. 27 มิถุนายน 2560.
- เสนอ อัครมณฑา. (2557). รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
นนทบุรี. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.